

Landskap: Västergötland..... *Upptecknat av:* A. Lindahl o. F. Neij.....
Härad: Vartofta,..... *Adress:*

Socken: Brandstorp..... *Berättat av:* Folkskollär. Nyström,

Uppteckningsår: 1935..... *Född år 1884 i Åsle.*

Uppteckningen rör:

(foto av sagesmannen)

- Korstecken i smör..... sid. 1.
- Korstecken i levern på slaktdjur..... " 2.
- Sedvänja vid slakt..... " 3.
- "Göta-Lena"..... " 4.
- Namnkombinationer..... " 5.
- "Ena terna"..... " 6.
- "Harvel"..... " 7.
- Samfärdsel med Visingsö..... " 8.
- Skydd mot maran..... " 9.
- Ta kraften från hästar..... " 10.
- Fiske i Brandstorp..... " 11 a o. b.
- Ritläggning vid begravning* " 12.

Skriv endast på denna sida!

14 sid.

5106

Korsstecken i smör.

"E' kåring frå' Hökensås, (Korsberga socken), brukade skära ett kors i smörbitarna, som ho' kom te stan me' för å sälja". Detta förekom så sent som 1908.

1

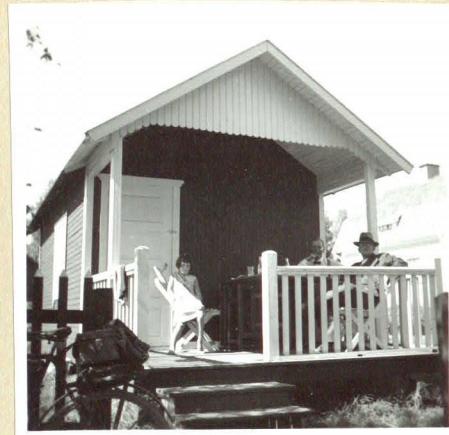
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—
1.

5106

1a

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Folkskollärare Nyström, Brandstorp.

5106

Korstecken i levern på slaktdjur.

"När di slaktade förr, gjorde di allti' ett kors i
levern på djuret".

2

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—
2.

5106

Sedvänja vid slakt.

När en kalv slaktades och benen avskuros vid lederna,
försommade man aldrig att slå den avskurna biten mot den kvar-
sittande.

3

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3.

Läkaren i Nyå heter enligt bok
matriculär inte Falstrom utan Rallstrom.

O. Ljung

Vg, Väntafta 61, Borås Stadsbibl. 5106 Uppr. av A. Lindahl & F. Neij
uppt. år 1935
"Göta-Lena".
Bör. av folkskolen, Myrtorps
f. 1884 i Ålle.

4

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—
4.

Stämmer blod.

Göta-Lena i Klockarehemmet, Södra Fågelås s:n (Läkaren i Hjo, D:r Fältström, är i förbigående sagt hennes brorson) kunne stämma blo' på avstånd. När Johan Andersson i Berrebo var barn, högg han sig med en yxa i benet, så att pulsådern skadades och det blev ett väldigt blodflöde. Då sprang hans far så fort benen kunde bärta till Göta-Lena. Som fadern kom dit, stannade blodflödet i sonens ben. "Dä högg te i benet, å blon stannade".

När ho' for hem frå marken i Hjo, var det drängar frå' Almnäs, som överföll henne, men de visste, att der gällde att slå till hårt, så att blodflöde uppstod. Då förlorade hon sin trollmakt. Annars förgjorde hon dem.

Utsatt för
överfall.

5106

Namnkombinationer.

I Åsle by fanns en flicka, som kallades :

Järna - Gustafa - Majes - Ka(r)ls - Anna.

Namnet har uppkommit därigenom, att en viss Gustaf i Järnsgården hade en dotter Maja, som fick en ("oäkta") son Ka(r)l. Denne gifte sig och fick en dotter Anna.

I samma by fanns också en man, som kallades:

So - Josuppa - Fredrik.

Det hade funnits en Josef med öknamnet So - Josupp. Dennes son Fredrik fick på detta sätt ärva faderns öknamn.

5

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—
5.

5106

"Ena terna".

(Uttalas tena med supradentalt n).

6

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

6.

Denna användes för laxfiske i bäckarna om hösten. Redskapet är så inrättat, att det låter fisken passera in i bäcken men icke ut ur densamma..

mmmmmmmmmm

5106

"Harvel"

är den folkliga benämningen på garnvinda i Västergötland (liksom även i norra Småland).

7

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—
7.

5106

Samfärdsel med Visingsö.

En udde vid Brandstorp, som är allmänning, har av
ålder varit Visingsö-bornas tilläggsplats på Västgöta-landet.

8

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—
8.

5106

Skydd mot maran.

Folkskollärare Nyström var i sin barndom vittne till, hur man i Bertebö, Brandstorp, borrade ett hål i ladugårdströskeln, i vilket man nedsläppte en levande huggorm. Hålet igenpluggades sedan, och på detta sätt ansåg man sig ha förebyggt, att kreaturen ansattes av maran.

9

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—
9.

5106

Ta kraften från hästar.

Generalen på Kavläs (Friherre von Essen) kom en dag med order till sin kusk att skjutsa honom till Stockholm i en brådskande angelägenhet. Tiden var mycket för knapp för att man skulle kunna hinna fram till utsatt tidpunkt, men kusken svarade, att han skulle åttaga sig att vara framme i rätt tid på det villkoret, att samtliga de hemmavarande hästarna skulle stå på stall, så att han kunde ta' kraften av dessa till skjutshästarnas prestation. Under den ilande färden stodo hästarna i stallen skälvande och dyvåta, men skjutshästarna åstadkommo det otroliga och generalen kom fram i tid.

10

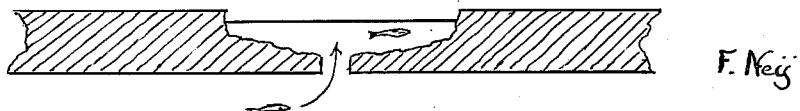
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10.

5106

Fiske i Brandstorp.

Lake fiskas här på orten med kräcka, vilket är det dial. namnet på lakkrona. På lakkronans "skafte" hänges en nors som agn, här kallat napp. Att förse med agn kallas att "ma'a napp". För fångandet av nors till detta fiske, som försiggår under vintern, hugger man upp en s.k. norsavak, se teckning:

Genom det lilla hålet i den skålformiga vaken tar norsen sig upp ovan isen men inte gärna ned igen.

Man kan bedriva detta fiske antingen så, att man "metar fale" (tjockt l), d.v.s. sittande vid vaken utan skydd eller lä på en kälke eller pall, eller också, och vanligare, metar man i en "lakak8ja" eller "metek8ja", se fotos och teckningar.

Vid detta "lakamete" går emellertid alltid till så, att "kräckan" med jämma mellanrum ryckes upp och åter sänkes.

ii

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

II a.

5106

Från det beskrivna fisket, som bedrives nattetid, skiljer sig det på vårsidan idkade dagmetet så till vida, att man som agn (napp) i st. f. nors begagnar sig av ett blänke på kräckan, och att man fiskar från båt.

12

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

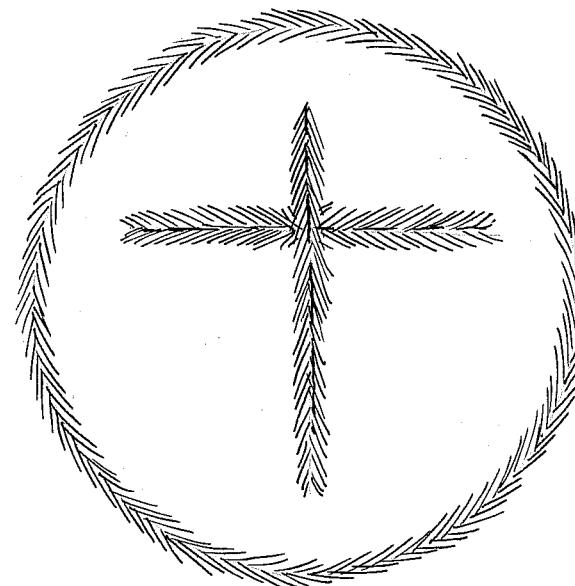
—♦—
ll b.

Ristläggning vid
begravning.

12.

5106

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Anders Lindahl
1935.

H. Br. L. Djup Diam.

Ägare:

Negativ.

Västergötland.
Värkofors socken.
Brands kyrka.
Brands kyrkby.

13

Beskrivning:

Vid begravning av en död brukade gran-
mama till denne lägga en krans av gran-
miskristar och inuti denne ett kors.

Denna sed förekommer i Gustav Adolfs
och Brandstrops socknar.

Nygiften har lämnats ur folle-
skott. Nygören, Brandstrop.

Omänderingar:

Användning:

Historia:

Litteratur:

Anmärkningar: Grisen är snat. vidta ai gjord efter beskrivning.

Ant. av: Ali - F. Weij - 1935.